

REFERENCES:

1. Kvinsi, T. de. (2000). O stuke v vorota u Shekspira ("Makbet") [About the knock at the gate at Shakespeare ("Macbeth")]. Moscow: NITs "Ladomir"; Nauka. Retrieved from: <http://lib.ru/SHAKESPEARE/stuk.txt> [in Russian].
2. Kesztheyi, T. (1979). A detektívtörténet anatómiája [Anatomy of detection history]. Budapest: Magvető Könyvkiadó [in Hungarian].
3. Kukharenko, V.A. (1988). Interpretatsiia teksta: uchebnoe posobie [Text interpretation: tutorial]. Moscow: Prosveshchenie [in Russian].
4. Lotman, Iu.M. (1998). Struktura khudozhestvennogo teksta [Artistic text structure]. Lotman Iu.M. Ob iskusstve. Saint Petersburg: Iskusstvo-SPB. Retrieved from: [https://](https://advview.ru/wp-content/uploads/2015/09/Yu_M_Lotman_Struktura_Teksta.pdf)
5. Novikova, M.A. et al. (1988). Stil avtora. Stil perevoda: uchebnoe posobie [The style of the author. Translation style: tutorial]. Kiev: UMK VO pri Minvuze USSR [in Russian].
6. Chesterton, G.K. (2009). Khrest iz sapfiramy: detektyvni istorii ottsia Bravna [Cross with sapphires: Detective stories of Father Brown]. Lviv: Svichado [in Ukrainian].
7. Savruk, M.P. (2008). Ukrainsko-anhliiskyi naukovotekhnichni slovnyk [Ukrainian-English Scientific and Engineering Dictionary] (over 120 000 words and phrases). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
8. Chesterton, G.K. (1994). Father Brown Stories. London: Penguin Books [in English].

УДК 81'25:811.111:81'38: 82-93:82-344
DOI 10.32999/ksu2663-3426/2019-1-38

КОМПЛЕКСНА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНОЇ СПЕЦИФІКИ ПЕРЕКЛАДУ ДИТЯЧОГО ФЕНТЕЗІ: ДОПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ ЕТАП

Шапошник Оксана Миколаївна,

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри перекладознавства та прикладної лінгвістики

Херсонський державний університет

oksana.shaposhnyk88@gmail.com

orcid.org/0000-0001-8700-6939

Дослідження жанрово-стилістичної специфіки перекладу сучасного англomовного дитячого фентезі українською мовою потребує опрацювання комплексної методики дослідження. Запропонована комплексна методика передбачає два етапи: доперекладознавчий та перекладознавчий етапи дослідження. У науково-практичній статті висвітлюються особливості здійснення доперекладознавчого етапу дослідження з виокремленням та детальним вивченням методів, застосування яких забезпечує ефективно використання даної комплексної методики.

Мета статті – висвітлити особливості здійснення доперекладознавчого етапу в дослідженні жанрово-стилістичної специфіки перекладу текстів фентезі. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати завдання: визначити алгоритм здійснення доперекладознавчого етапу в складі комплексної методики дослідження; виокремити методи і принципи дослідження жанрово-стилістичної специфіки перекладу текстів сучасного англomовного фентезі українською мовою; встановити особливості застосування кожного із загальнонаукових та лінгвістичних методів аналізу в складі комплексної методики дослідження.

Методика дослідження жанрово-стилістичної специфіки перекладу фентезі має комплексний характер, який полягає у використанні як загальнонаукових методів, так і перекладознавчих та лінгвістичних. До загальнонаукових методів, які застосовуються на першому доперекладознавчому етапі дослідження, належать індукція й дедукція. Серед перекладознавчих і лінгвістичних методів використовуються контрастивний, компаративний, дефінітивний, диференційний, дистрибутивний і контекстуальний методи аналізу.

Результатом розвідки постає розробка доперекладознавчого етапу комплексної методики дослідження, що своєю чергою слугує виокремленню інваріантних жанрових ознак фентезі в англomовній та східнослов'янській лінгвокультурних традиціях, встановленню відмінностей фентезі від суміжних жанрів. Визначення цих особливостей є надзвичайно важливим в аспекті перекладу та забезпечує адекватне відтворення текстів дитячого фентезі зі збереженням жанрового інваріанту.

Доходимо також висновку, що завдяки застосуванню низки методів на доперекладознавчому етапі дослідження стало можливим виокремлення інваріантних жанрових елементів фентезі та частково наукової фантастики, а також особливостей їх передачі в перекладі на різних рівнях тексту.

Ключові слова: дитяча література, хронотопний контекст, персональний контекст, лексико-семантичний контекст, наукова фантастика, реалії, квазіреалії, англomовна лінгвокультура, східнослов'янська лінгвокультура, адаптація.



COMPLEX METHODOLOGY FOR INVESTIGATION OF THE GENRE STYLISTIC SPECIFICITY OF CHILDREN'S FANTASY RENDERING: PRE-TRANSLATIONAL STAGE

Shaposhnyk Oksana Mykolaivna,

Candidate of Philological Sciences,

Assistant Professor at the Department of Translation Studies and Applied Linguistics

Kherson State University

oksana.shaposhnyk88@gmail.com

orcid.org/0000-0001-8700-6939

The complex methodology development has come out of the necessity to investigate the peculiarities of children's fantasy translation as to its genre stylistic features and author's style. The suggested complex methodology comprises two stages: pre-translational stage and translational one. This research paper highlights the aspects of the pre-translational stage, namely the methods and main research principles that ensure the implementation of the suggested complex methodology.

The purpose of the research paper is to explicate the peculiarities of pre-translational stage accomplishment while studying the genre stylistic specificity of children's fantasy rendering. To gain this purpose one needs to fulfill certain tasks among which is to determine the algorithm of accomplishing the pre-translational stage as a part of the complex methodology; to find out the methods and main principles of rendering the modern children's fantasy from English into Ukrainian; to define the specifications of general scientific methods' use as well as linguistic ones'.

The methodology for the investigation of the genre stylistic specificity of fantasy rendering has a complex character; therefore it comprises the usage of the general scientific methods as well as the linguistic and translational ones. As for the general scientific methods used at the pre-translational stage, there are the methods of induction and deduction. As for the linguistic and translational methods, there are the contrastive method, the comparative method, the method of definition, the method of opposition, the method of distribution and the contextual method.

The result of this research becomes the working-out of the principles of the pre-translational stage within the complex research methodology. It serves to achieve a variety of objectives among which one should mention the identification of the invariant genre features of fantasy in English-language linguistic and cultural tradition, on the one hand, and in east Slavic tradition, on the other. Besides, the variations in fantasy features from the ones of the adjoining genres are also revealed at the pre-translational stage of the research. The indicated distinctions in conception of fantasy as well as the adjoining genres and their genre stylistic characteristics in different linguistic and cultural traditions acquire primary significance from translational perspective.

The research allowed to draw the conclusion that the pre-translational stage within the complex methodology reveals the invariant genre stylistic features both of fantasy and science fiction and, consequently, the specificity of their adequate rendering at each of the target text levels.

Key words: children's literature, chronotopical context, personage context, lexical and semantic context, science fiction, realias, realias-quaz, English-language linguistic and cultural tradition, East Slavic linguistic and cultural tradition, adaptation.

1. Вступ

Вичерпне та обгрунтоване вивчення жанрово-стилістичної специфіки перекладу дитячого фентезі потребує насамперед розробки та запровадження методики дослідження, побудованої з урахуванням поставленої мети, завдань та наукової гіпотези. Відповідно, виникає необхідність у опрацюванні комплексної методики дослідження, яка уможливить встановлення труднощів відтворення жанрово-стилістичної доміанти фентезі у перекладі, виокремлення інваріантних елементів фентезі та особливостей їх передачі у ПТ на різних рівнях тексту. Зважаючи на окреслену проблематику, комплексна методика дослідження специфіки відтворення текстів жанру фентезі повинна містити доперекладознавчий і власне перекладознавчий етапи дослідження. У даній розвідці зупинимось на вичерпному вивченні першого етапу – доперекладознавчого, зокрема, на визначенні методів і принципів

дослідження та специфіки їх застосування до текстів дитячого фентезі.

Мета статті – висвітлити особливості здійснення доперекладознавчого етапу в дослідженні жанрово-стилістичної специфіки перекладу текстів фентезі. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: визначити алгоритм здійснення доперекладознавчого етапу в складі комплексної методики дослідження; виокремити методи і принципи дослідження жанрово-стилістичної специфіки перекладу текстів сучасного англомовного фентезі українською мовою; встановити особливості застосування кожного із загальнонаукових та лінгвістичних методів аналізу в складі комплексної методики дослідження. Матеріалом розвідки слугують англомовні тексти дитячого фентезі з циклу Й. Колфера "Artemis Fowl" та циклу М. Баклі "The Sisters Grimm" та їх українські переклади, виконані О.М. Мокровольським.

2. Виклад основного матеріалу дослідження

З позицій лінгвістики метод визначають як «узагальнені сукупності теоретичних настанов, прийомів, методик дослідження мови, які пов'язані з певною лінгвістичною теорією та загальною методологією» (переклад наш – О.Ш.) (Ярцева, 1998: 298). Кожний метод виокремлює саме той аспект / аспекти мови як об'єкту вивчення, які постають найважливішими у цій лінгвістичній теорії як, наприклад, історичний аспект мови – для порівняльно-історичного методу, структурний аспект мови – для структурних методів тощо. При цьому кожний знаковий етап у розвитку мовознавства характеризується зміною поглядів на мову, зміною лінгвістичної теорії та зумовлює появу нових методів дослідження (Ярцева, 1998: 298).

Однак неможливо залишити поза увагою універсальну сутність та механізм деяких лінгвістичних методів. Так, зазначаючи недодільність виокремлення методів фонології, методів морфології або методів синтаксису, Ю.С. Степанов зазначає, що сучасна лінгвістика характеризується екстраполяцією методів, де одні й ті ж самі методи переносяться з однієї сфери мови в іншу, на інший матеріал (Степанов, 2002: 12). Відповідно, сучасні лінгвістичні концепції не тільки пояснюють багато перекладознавчих аспектів, але й надають можливість використовувати низку методів аналізу. У сучасному перекладознавстві ефективно застосовуються лінгвістичні методи як у традиційному оформленні, так і у трансформованому.

Методика дослідження жанрово-стилістичної специфіки перекладу фентезі має комплексний характер, який полягає у використанні як загальнонаукових методів, так і перекладознавчих та лінгвістичних. До загальнонаукових методів, які застосовуються на першому, доперекладознавчому, етапі дослідження, належать *індукція* й *дедукція*. Серед перекладознавчих і лінгвістичних методів використовуються *контрастивний*, *компаративний*, *дефінітивний*, *диференційний*, *дистрибутивний* і *контекстуальний* методи аналізу.

Розглянемо детально доперекладознавчий етап дослідження із зазначенням особливостей застосування кожного із заявлених методів аналізу в складі комплексної методики.

На доперекладознавчому етапі передусім обираються тексти, що слугують матеріалом дослідження: тексти дитячого фентезі з циклу Й. Колфера (Colfer, 2002; Colfer, 2003) та

циклу М. Баклі (Buckley, 2005; Buckley, 2006) та їх українські переклади (Баклі, 2008; Баклі, 2009; Колфер, 2006а; Колфер, 2006б), виконані О.М. Мокровольським. Також на цьому етапі застосовується *дефінітивний метод*, який передбачає аналіз словникових потрактувань з метою лексикографічної презентації значення слова, яке називає певне поняття чи явище, або відмінностей у значеннях кількох та більше слів (Вардзелашвили, 2009: 12).

Основна роль дефініції – пізнавальна, та полягає вона у формуванні понять, експлікації їх значення та підсумуванні результатів пізнання. У когнітивній сфері наукової комунікації дефініція виконує низку функцій. Це концептуально-змістовна, що слугує основою набуття знань, розпізнавальна функція, що забезпечує ідентифікацію предметів і явищ, та відмежувальна, яка зазначає сферу функціонування наукового терміну та його відмінності від подібних термінів (Безрукова, 2010: 46). Проте почасти потрактування може видаватися алогічним або містити визначення одного поняття через інше. Тому дефінітивний метод аналізу повинен застосовуватися з перевіркою визначень у кількох лексикографічних джерелах. Так, із застосуванням дефінітивного методу аналізу надаються потрактування ключових понять розвідки, таких як «жанрово-стилістична домінанта», «фентезі», «дитяча література».

Далі, з метою встановлення адекватності / неадекватності відтворення у ПТ жанрово-стилістичної домінанти того чи іншого ВТ, на доперекладознавчому етапі дослідження необхідно з'ясувати інваріантні ознаки цього жанру в цільовій культурі та можливі розбіжності з жанровим інваріантом у вихідній культурі. Виконанню цього завдання слугує застосування *контрастивного аналізу*.

Контрастивний, або зіставний метод аналізу встановлює контрастивні відношення на усіх мовних рівнях: фонологічні розходження (діафонія), граматичні розходження (діаморфія), семантичні розходження (діасемія) і лексичні розходження (діалексія). Найбільш ефективно застосування цього методу проявляється у зіставленні двох споріднених мов, оскільки відмінності чіткіше проявляються на фоні подібностей (Ярцева, 1998: 481). Отже, контрастивний метод аналізу виявляється дуже цінним для теорії та практики перекладу, оскільки розкриває специфічні особливості мови, які неможливо побачити під час її відокремленого дослідження.



Можливість застосування контрастивного методу не тільки у мовній площині, але також і літературній та лінгвокультурній, доводить його універсальність. Приміром, у літературознавстві цей метод, за висловом В.М. Жирмунського, дозволяє вивчати міжнародні літературні зв'язки та відношення, подібності й відмінності між літературно-художніми явищами у різних країнах, на цій основі виокремлюють «типологічні аналогії літературного процесу» та «літературні зв'язки і впливи» (цит. Болотнова, 2009: 441).

Зазначена специфіка застосування контрастивного методу в галузі літературознавства свідчить про можливість його ефективного застосування у порівняльному літературознавстві та лінгвокультурології, а саме під час зіставлення інваріанту того чи іншого жанру в двох лінгвокультурах, а також встановленні відмінностей у жанрово-стилістичних домінантах, які видаються важливими з точки зору перекладу.

У рамках нашого дослідження шляхом *контрастивного аналізу* визначаються відмінності у жанрово-стилістичній домінанті фентезі з точки зору різних лінгвокультурних традицій: англомовної та східнослов'янської. Зіставленню піддаються ознаки хронологічного та характерологічного контекстів, оскільки неадекватне відтворення у перекладі саме цих текстових контекстів слугуватиме руйнуванню жанрового інваріанту в цільовій культурі.

Залучаючи *індуктивний метод*, ми встановлюємо, що відмінності у двох жанроформувальних контекстах зумовлюють загалом розбіжності у жанрово-стилістичній домінанті фентезі. Відмінності полягають, в основному, в облігаторності міфологічного підґрунтя фентезі для східнослов'янської лінгвотрадиції, та у його варіативності – для англомовної.

За допомогою *контрастивного аналізу* також встановлюється, що тексти англомовного фентезі розділяються на такі, що відповідають жанровому інваріанту фентезі в східнослов'янській лінгвотрадиції, та на такі, що частково відповідають або суперечать йому, будучи змікшованими. Для підтвердження того, що змікшовані типи текстів англомовного фентезі містять винятково / у тому числі ознаки літературної казки з точки зору цільової культури, необхідним видається залучення *компаративного аналізу*.

Компаративний, або порівняльний метод аналізу, на відміну від контрастивного, спря-

мований на пошук спільного у різних мовах, відкидаючи при цьому відмінне (Реформатський, 1987: 40) та пов'язаний з порівняльно-історичним методом, який своєю чергою постає головним інструментом встановлення спорідненості мов (Кочерган, 2006: 362).

Порівняльний метод обґрунтував академік Л.В. Щерба та визначив основні положення, які розкривають його сутність. По-перше, компаративний метод складається з прийомів, які доводять історичну ідентичність та спорідненість слів і морфем у тих випадках, коли це не видається очевидним. По-друге, ці прийоми тотожні як у плані одномовному, так і міжмовному. По-третє, в основі цих прийомів – суворі фонетичні відповідності, чергування та правила побудови слів. Окрім цього, сукупність прийомів дозволяють відтворити тією чи іншою мірою історію розвитку певної мови. У більшості випадків результати застосування порівняльного методу не передбачають обов'язкових пояснень міжмовних тотожностей, що виокремлені у результаті аналізу (Щерба, 1988: 104).

Екстраполюючи положення компаративного методу аналізу з площини мови у площину лінгвокультури, із застосуванням цього методу видається можливим виявити спільні риси, повні або часткові тотожності у жанрових системах різних лінгвокультур, а також спільні ознаки певних жанрів у рамках двох або кількох лінгвокультурних традицій.

За допомогою *компаративного аналізу* у рамках цього дослідження визначаються текстові ознаки, що співпадають у жанрово-стилістичній домінанті фентезі у англомовній лінгвокультурі та жанровому інваріанті фентезі у східнослов'янській лінгвокультурі. Позаяк важливо встановити з перекладознавчої точки зору, які типи текстів англомовного фентезі повністю відповідають жанровому інваріанту фентезі у культурі перекладу та не потребують перекладу-адаптації під час їх транскодування. Також з метою підтвердження або спростування припущення стосовно того, що змікшовані тексти фентезі поєднують також ознаки літературної казки – традиційного для східнослов'янської лінгвотрадиції жанру, у компаративному аспекті порівнюються хронологічні ознаки та особливості персонажної системи змікшованих текстів фентезі та текстів літературної казки.

Далі з використанням *дедуктивного методу* ми доходимо висновку, актуального саме в аспекті перекладу. Нехтування відмін-

ностями у жанрово-стилістичних домінантах фентезі під час перекладу призведе до створення ПТ, який за текстовими ознаками не відповідатиме жанровому інваріанту фентезі в культурі перекладу, а також порушуватиме жанрово-стилістичні очікування цільової аудиторії. Оскільки жанровий «портрет» фентезі для носіїв різних лінгвокультур, у даному випадку англомовної та східнослов'янської, відрізняється.

Виокремлення інваріантних елементів фентезі у хронотопному, характерологічному та лексико-семантичному контекстах, а також елементів наукової фантастики на лексико-семантичному рівні, які визначають жанрову приналежність того чи іншого тексту, забезпечується застосуванням *контекстуального аналізу*.

Контекстуальний аналіз нерозривно пов'язаний з теорією контексту. В її основу покладена концепція, згідно з якою висловлювання набуває значення у рамках ситуативного та соціального контекстів. З цієї точки зору потребує врахування комунікативна ситуація, рольова структура спілкування, умови функціонування мови та інформаційна основа комунікації, яка зумовлюється комплексом знань та поглядів учасників комунікації. Отже, розгляд контексту як позамовного середовища, у якому функціонують мовні одиниці всіх рівнів, такі як слова, речення і тексти, передував концепції лінгвістичного та стилістичного контекстів, які складають основу сучасного методу контекстуального аналізу (Арнольд, 2001).

З виникненням теорії контекстів та відповідного методу аналізу, контекст почали розглядати, по-перше, як «лінгвістичне оточення певної мовної одиниці; умови, особливості вживання цього елемента в мовленні», а по-друге, «завершений у смисловому відношенні фрагмент письмового мовлення, який дозволяє встановити значення присутніх у ньому слова або фрази» (Ахманова, 2004: 206). Також визначають ці різновиди контексту як «мікроконтекст» та «макроконтекст» (Ярцева, 1998: 238).

Проте необхідно зазначити, що у сучасній практиці філологічних досліджень застосовують класифікацію контекстів, в основу якої покладено обсяг та масштаб того оточення, в якому вивчається мовне або літературне явище. Так, виокремлюють такі різновиди контексту: мінімальний – у рамках словосполучення; розгорнутий – рівень речення; розширений – в обсязі текстових фрагментів,

а саме надфразових єдностей, абзаців, строф; максимальний – у рамках цілого художнього тексту; «надконтекст» – в обсязі всієї творчості автора. З приводу «надконтексту» необхідно зазначити, що його складниками постають біографічний, соціальний, історичний, літературний, культурологічний контексти (Болотнова, 2009: 449–450).

Зазначена класифікація підпадає під розмежування на гіпотекстовий, текстовий та гіпертекстовий контексти. Аналіз цих контекстів, серед іншого, і слугує виокремленню інваріантних ознак того чи іншого жанру на різних текстових рівнях.

На етапі доперекладознавчого аналізу шляхом контекстуального аналізу ВТ дитячого фентезі та фентезі з елементами наукової фантастики визначається, за допомогою яких елементів реалізуються інваріантні жанрові ознаки у хронотопному, характерологічному та лексико-семантичному контекстах. Так, визначено, що інваріантними елементами хронотопного контексту фентезі виявляються маркери художнього простору – топоніми для позначення реального простору та квазітопоніми для ідентифікації фантастичного простору, тобто вторинного світу фентезі. Маркерами художнього часу на позначення як реального, так і чарівного часу виступають лексичні одиниці з темпоральною семантикою.

На рівні характерологічного контексту інваріантні ознаки фентезі – це промовисті власні імена та образи міфічних і фольклорних персонажів.

Для лексико-семантичного контексту фентезі характерним постає вживання реалій, квазіреалій та жанрово-маркованих елементів, що сприяють реалістичності зображеного вторинного світу фентезі. Інваріантними елементами лексико-семантичного контексту наукової фантастики постають квазіреалії, номінації науково-фантастичного характеру, термінологічна характеристика спеціальної лексики, терміни і термінологічні словосполучення.

Для виокремлення інваріантних елементів фентезі та наукової фантастики у різних контекстах необхідним видається надання потрактування цих мовностилістичних одиниць («реалія», «квазіреалія», «квазітопонім» та ін.) за допомогою *дефінітивного методу*, потім – розмежування одиниць зі схожими ознаками (топоніми vs квазітопоніми; реалії vs квазіреалії) за рахунок використання *диференційного методу (методу опозиції)*.



Теорія опозиції та, відповідно, сам метод був розроблений для застосування у фонології, проте доводить свою ефективність на усіх мовних рівнях. Цей метод аналізу засновується на положенні, що не будь-яка відмінність складає опозицію. Опозиція можлива лише тоді, коли між її членами наявні не тільки відмінні, але й спільні риси. Схожість називають основою для порівняння, а розбіжність – диференційною ознакою (Арнольд, 2011). Або член опозиції, який відзначається наявністю певної ознаки, іменується маркованим, сильним, а натомість той, що характеризується відсутністю – немаркованим, слабким (Шарафутдінова, 2006: 106).

У рамках нашого дослідження за допомогою *диференційного методу* важливим видається розмежування таких елементів лексико-семантичного контексту, як реалії та квазіреалії. Ці лексичні одиниці мають як спільні ознаки, так і відмінні, що своєю чергою забезпечує їх розмежування за методом опозиції. Реалії позначають предмети та явища, характерні для життя, культури, соціального та історичного розвитку одного народу та чужі для іншого. Квазіреалії, подібно до реалій, також позначають предмети та явища, специфічні для певного середовища – нереальних світів фентезі та наукової фантастики. Проте диференційною ознакою постає те, що реалії вживаються на позначання атрибутів реального світу, а квазіреалії – на позначення фантастичних атрибутів у нереальних світах. Саме за цією ознакою диференціюються реалії та квазіреалії у текстах фентезі та фентезі з елементами наукової фантастики.

Також на даному етапі дослідження за допомогою *дистрибутивного аналізу* визначаємо характер функціонування елементів хронотопного, характерологічного та лексико-семантичного контекстів. З використанням цього методу аналізу в процесі дослідження також визначається, чи виконує антропонім функцію промовистого імені та інше.

Дистрибутивний аналіз, один із структурних методів дослідження, ґрунтується на вивченні оточення (дистрибуції, розподілу) окремих одиниць у тексті та не використовує відомостей про повне лексичне або граматичне значення цих одиниць (Ярцева, 1998: 137). Раніше цей метод аналізу застосовувався здебільшого у фонології та морфології, проте пізніше дистрибутивний аналіз знайшов своє застосування в інших галузях лінгвістики та зараз забезпечує вивчення різних текстових рівнів. Можливість використання цього

методу аналізу виходить з того, що кожна мовна одиниця має своє особливе оточення. Тому «в дистрибутивних властивостях мовної одиниці реалізуються її внутрішні властивості, які відображають її функціональну роль» (Кочерган, 2006: 373).

На часі під дистрибуцією розуміють сукупність усіх оточень, у яких зустрічається той чи інший мовний елемент (фонема, морфема, слово і так далі), тобто сума усіх можливих позицій елемента відносно інших елементів цього ж рівня, його сполучуваність. Йдеться про фонемну дистрибуцію, морфемну дистрибуцію, дистрибуцію слів тощо (Арнольд, 2011). Особливо важливим виявляється дистрибутивний метод для філологічного аналізу тексту, оскільки у художніх текстах трапляються порушення типової лексичної та синтаксичної сполучуваності слів, суттєві з точки зору формування образів та висловлення авторової оцінки (Болотнова, 2009: 447–448).

На матеріалі текстів дитячого фентезі та фентезі з елементами наукової фантастики дистрибутивний аналіз застосовується з метою визначення характеру функціонування елементів хронотопного, характерологічного та лексико-семантичного контекстів. Застосування даного методу на фактичному матеріалі полягає у правильній ідентифікації, приміром, фентезійної квазіреалії, встановленні її ознак та відмінностей від науково-фантастичної квазіреалії. Це не завжди залежить від семантики цієї лексичної одиниці, але від того, чи позначає вона фентезійний чи науково-фантастичний атрибут, явище, процес у тексті з елементами обох жанрів. Наприклад, квазіреалія *to run hot* уживається у ВТ “*Artemis Fowl*” (Colfer, 2002: 39) у значенні *мати чарівну силу, бути сповненим чарівної сили* (переклад наш – О.Ш.), тобто позначає надприродні можливості міфічних істот – ознака жанру фентезі. Відповідно, це фентезійна квазіреалія. Натомість квазіреалія *mind-wipe electrodes* (там само: 60), що позначає пристрій для стирання пам’яті, а саме вигаданий науково-технічний атрибут, належить до науково-фантастичних квазіреалій.

Також використання дистрибутивного методу дозволяє виокремити топоніми та квазітопоніми у текстах фентезі. Топоніми позначають географічні об’єкти, які дійсно існують у реальному світі. Натомість, якщо власна назва уживається у ВТ для позначення географічних об’єктів вторинного світу фентезі, вона постає квазітопонімом. Для перевірки цієї інформації можна скористатися картогра-

фічними, лексикографічними джерелами або довідковими матеріалами. Так, *the Emerald Isle* – це поетична назва острова Ірландії, набута ним через пишну зелену рослинність (Longman Dictionary, 2009), тобто топонім. Натомість географічна назва древнього краю ельфів *Éiríú*, хоч і нагадує ірландську форму назви острова та країни Ірландії – *Eire*, виявляється вигаданою та належить до квазітопонімів. З метою дистрибуції квазітопонімів у ВТ фентезі також у нагоді можуть стати коментарі автора.

Доперекладознавчий етап дослідження на цьому завершується із наданням усіх необхідних показників, особливостей, інваріантних ознак та облігаторних лексико-стилістичних одиниць, які слугуватимуть вичерпному проведенню наступного – перекладознавчого етапу дослідження.

3. Висновки

Комплексна методика дослідження зорієнтована на вивчення жанрово-стилістичної домінанти фентезі та специфіки її відтворення у перекладі. Розглянутий у цій статті доперекладознавчий етап дослідження слугує виокремленню інваріантних жанрових ознак фентезі в англійській та східнослов'янській лінгвокультурних традиціях, встановленню відмінностей фентезі від суміжних жанрів. Визначення цих особливостей є надзвичайно важливим в аспекті перекладу та забезпечує адекватне відтворення текстів дитячого фентезі зі збереженням жанрового інваріанту.

Також завдяки застосуванню низки методів на доперекладознавчому етапі дослідження стало можливим виокремлення обов'язкових жанрових елементів фентезі та частково наукової фантастики, а також особливостей їх передачі у ПТ на різних рівнях тексту.

Перспективою подальших досліджень вважаємо вивчення особливостей здійснення власне перекладознавчого етапу дослідження, спрямованого на встановлення специфіки передачі в перекладі жанрово-стилістичної домінанти фентезі та визначення ступеню адекватності відтворення інваріантних жанрових ознак текстів під час перекладу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике. Москва : Либриком, 2011. 144 с. URL: <http://classes.ru/grammar/128.Arnold-research/html/topic.html> (дата звернення: 25.02.2019).
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Советская энциклопедия, 2004. 608 с.
3. Безрукова Е.И. Функции дефиниций в тексте. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов : Грамота, 2010. № 1(5). С. 46–49.

4. Болотнова Н.С. Филологический анализ текста. Москва : Флинта ; Наука, 2009. 520 с.
5. Вардзелашвили Ж. Компонентный анализ слова в теории вторичной номинации. *Русский язык и литература в Азербайджане*. 2000. № 4. С. 8–13.
6. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Київ : Академія, 2006. 464 с.
7. Реформатский А.А. О сопоставительном методе. *Реформатский А.А. Лингвистика и поэтика*. Москва : Наука, 1987. С. 40–52.
8. Степанов Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики. Москва : Едиториал УРСС, 2002. 313 с.
9. Шарафутдинова Н.С. Теория и история лингвистической науки. Ульяновск : УлГТУ, 2006. 284 с.
10. Щерба Л.В. Что такое сравнительный метод в языкознании? *Щерба Л.В. Избранные работы по языкознанию и фонетике* : в 2 т. Ленинград : ЛГУ, 1988. Т. 1. С. 104.
11. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / под ред. В.Н. Ярцевой. Москва : Большая Российская энциклопедия, 1998. 685 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

12. Баклі М. Сестри Грімм. Книга 1: Казковий переполох / пер. з англ. О.М. Мокровольського. Київ : Махаон-Україна, 2008. 384 с.
13. Баклі М. Сестри Грімм. Книга 2: Таємниця Червоної Руки / пер. з англ. О.М. Мокровольського. Київ : Махаон-Україна, 2009. 352 с.
14. Колфер Й. Артемід Фаул. Розум проти чарів : фантастичний роман / пер. з англ. О.М. Мокровольського. Київ : Школа, 2006. 320 с.
15. Колфер Й. Артемід Фаул. Місія в Арктику : фантастичний роман / пер. з англ. О.М. Мокровольського. Київ : Школа, 2006. 320 с.
16. Buckley M. The sisters Grimm. Book 1: The fairy-tale detectives. New York : Amulet Books, 2005. 284 p.
17. Buckley M. The sisters Grimm. Book 2: The unusual suspects. New York : Amulet Books, 2006. 290 p.
18. Colfer E. Artemis Fowl. London : Puffin, 2002. 280 p.
19. Colfer E. Artemis Fowl. The Arctic Incident. New York : Miramax Books ; Hyperion Paperbacks for Children, 2003. 280 p.
20. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <http://www.ldoceonline.com/> (дата звернення: 26.03.2019).

REFERENCES:

1. Arnold, I.V. (2011). *Osnovy nauchnykh issledovaniy v lingvistike* [Basics of scientific investigations in linguistics]. Moscow: Librikom. Retrieved from: <http://classes.ru/grammar/128.Arnold-research/html/topic.html> [in Russian].
2. Akhmanova, O.S. (2004). *Slovar lingvisticheskikh terminov* [Dictionary of linguistic terms]. Moscow: Sovetskaia entsiklopediia [in Russian].
3. Bezrukova, E.I. (2010). *Funktsii definitsii v tekste* [Definition's functions in the text]. *Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki*. Tambov: Gramota, no. 1(5), pp. 46–49 [in Russian].
4. Bolotnova, N.S. (2009). *Filologicheskii analiz teksta* [Philological analysis of the text]. Moscow: Flinta; Nauka [in Russian].



5. Vardzelashvili, Zh. (2000). Komponentnyi analiz slova v teorii vtorichnoi nominatsii [Component analysis of a word in the secondary nomination theory]. *Russkii iazyk i literatura v Azerbaidzhane*, no. 4, pp. 8–13 [in Russian].
6. Kocherhan, M.P. (2006). Zahalne movoznavstvo [General linguistics]. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].
7. Reformatskii, A.A. (1987). O sopostavitelnom metode [On comparative method]. *Reformatskii A.A. Lingvistika i poetika*. Moscow: Nauka, pp. 40–52 [in Russian].
8. Stepanov, Iu.S. (2002). Metody i printsipy sovremennoi lingvistiki [Methods and principles of present-day linguistics]. Moscow: Editorial URSS [in Russian].
9. Sharafutdinova, N.S. (2006). Teoriia i istoriia lingvisticheskoi nauki [Theory and history of linguistics]. Ulianovsk: UIGTU [in Russian].
10. Shcherba, L.V. (1988). Chto takoe sravnitelnyi metod v iazykoznanii? [What is comparative method in linguistics?]. *Shcherba L.V. Izbrannye raboty po iazykoznaniiu i fonetike* (in 2 vol.). Leningrad: LGU, vol. 1, p. 104 [in Russian].
11. Iartseva, V.N. (ed.) (1998). Iazykoznanie. Bolshoi entsiklopedicheskii slovar [Linguistics. Great encyclopedia]. Moscow: Bolshaia Rossiiskaia entsiklopediia [in Russian].
12. Bakli, M. (2008). Sestry Hrimm. Knyha 1: Kazkovi perepolokh [The Sisters Grimm. Book 1: Fairy tale turmoil] (transl. O.M. Mokrovolskyi). Kyiv: Makhaon-Ukraina [in Ukrainian].
13. Bakli, M. (2009). Sestry Hrimm. Knyha 2: Taiemnytsia Chervonoii Ruky [The Sisters Grimm. Book 2: Mystery of the Red Hand] (transl. O.M. Mokrovolskyi). Kyiv: Makhaon-Ukraina [in Ukrainian].
14. Kolfer, Y. (2006a). Artemis Faul. Rozum proty chariv: fantastychnyi roman [Artemis Fowl. Intellect against magic: fantastic novel] (transl. O.M. Mokrovolskyi). Kyiv: Shkola [in Ukrainian].
15. Kolfer, Y. (2006b). Artemis Faul. Misiiia v Arktyku: fantastychnyi roman [Artemis Fowl. Mission to Arctic: fantastic novel] (transl. O.M. Mokrovolskyi). Kyiv: Shkola [in Ukrainian].
16. Buckley, M. (2005). The sisters Grimm. Book 1: The fairytale detectives. New York: Amulet Books [in English].
17. Buckley, M. (2006). The sisters Grimm. Book 2: The unusual suspects. New York: Amulet Books [in English].
18. Colfer, E. (2002). Artemis Fowl. London: Puffin [in English].
19. Colfer, E. (2003). Artemis Fowl. The Arctic Incident. New York: Miramax Books; Hyperion Paperbacks for Children [in English].
20. Longman Dictionary of Contemporary English. Retrieved from: <http://www.ldoceonline.com/> [in English].

УДК 811.111

DOI 10.32999/ksu2663-3426/2019-1-39

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНИХ ЕВФЕМІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ ДЕВІДА КЕМЕРОНА)

Швечкова Юлія Олександрівна,
викладач мовного відділу
Національна академія Національної гвардії України
YuliiaShvechkova19.03@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1441-4541

У сучасному світі є велика кількість сфер суспільного життя, в яких володіння навичками ефективного спілкування й усвідомлене застосування прийомів комунікативного впливу є запорукою професійного успіху. Однією з них, безумовно, є політика. Статтю присвячено актуальній проблемі щодо ролі політичної комунікації як своєрідного соціально-інформаційного поля, яке є надпотужним та ефективним інструментом формування громадської думки населення. Прагнення уникати комунікативних конфліктів і невдач, не створювати у співрозмовника відчуття комунікативного дискомфорту, піклуватися про почуття та емоції інших, дотримуватися правил увічливості змушують мовця використовувати евфемістичні засоби вислову думки. У сучасних умовах дедалі більшого розвитку набувають найрізноманітніші способи та засоби евфемізації, які стосуються соціально значущих тем, сфери діяльності людини, її стосунків з іншими людьми, суспільством та владою. Одним із видів евфемізмів є політичні – ефективний інструмент для здійснення впливу на населення країни з боку політиків із метою досягнення певних цілей. Для проведення дослідження проаналізовано 10 промов Девіда Кемерона в період із 2010 р. до 2016 р., в яких виявлено 100 евфемізмів. **Метою статті** є визначення особливостей відтворення політичних евфемізмів Девіда Кемерона українською мовою. Наукова новизна полягає в комплексному дослідженні політичних евфемізмів, виявлених у політичних промовах Девіда Кемерона, з урахуванням лінгвопрагматичного аспекту. Практична цінність статті полягає в тому, що матеріали роботи можна використовувати в спеціальних дослідженнях, присвячених евфемізмам як мовному явищу в аспекті перекладу, та під час розроблення рекомендацій із перекладу. Результати дослідження можна використовувати в таких курсах, як «Переклад в аспекті наукового дослідження», «Практика перекладу». Матеріали і положення статті може бути використано у викладанні лексикології, лінгвістичного аналізу художнього тексту, порівняльної стилістики англійської й української мов. Перспективи подальших досліджень убачаються у визначенні гендерних особливостей відтворення політичних евфемізмів у перекладі українською мовою та з'ясуванні нюансів щодо відтво-